

EEN KOKERJUFFER OP HET DROGE

Bert Higler

bert.higler@wur.nl

FOTO ROY KLEUKERS

Figuur 1. Voorbeeld van een typische kokerjufferlarve. Het gebruikte materiaal en de vorm van de koker is van belang bij de determinatie.

Natuurlijke liefhebbers kennen kokerjufferlarven wel als wormachtige diertjes die in hun kokertje over de bodem van de sloot schuiven (fig. 1). Als coördinator van de EIS-werkgroep kokerjuffers word ik regelmatig benaderd met de vraag te helpen een gevonden kokerjufferlarve op naam te brengen. Soms staat iemand voor een raadsel: hij heeft een kokerjuffer op het land gevonden in plaats van in het water! Hij kan met de bestaande tabellen voor soortbepaling helemaal niet uitmaken wat het is. Dan weet ik al hoe laat het is. Hoe groot zijn ze? Hebben ze een gebogen kokertje van zandkorrels? En hebben ze een vouw aan de onderkant van de kop? Geen kieuwen zeker? Klopt allemaal, dat is dus de landkokerjuffer *Enoicyla pusilla*. Inderdaad, een vreemde kokerjuffer (fig. 2).

KOKERJUFFERS

Kokerjuffers of schietmotten (orde Trichoptera) zijn vlinderachtige insecten. Volwassen kokerjuffers (fig. 3) zijn te onderscheiden van vlinders doordat de vleugels niet met schubben, maar met haren bezet zijn (fig. 4). Vrouwtjes leggen hun eitjes in, op of vlakbij het water. De larven leven in het water in typische kokertjes die ze maken van allerlei materiaal: stukjes blad, takjes, zand en andere rommeltjes. Veel larven zijn aan de vorm en materiaal van hun huisje te herkennen. Ze verpoppen in hun koker. Van heel wat soorten leven de larven overigens zonder kokertje. Er komen ruim 180 soorten kokerjuffers in ons land voor. Ze zijn belangrijk voor de beoordeling van de waterkwaliteit in ons land.

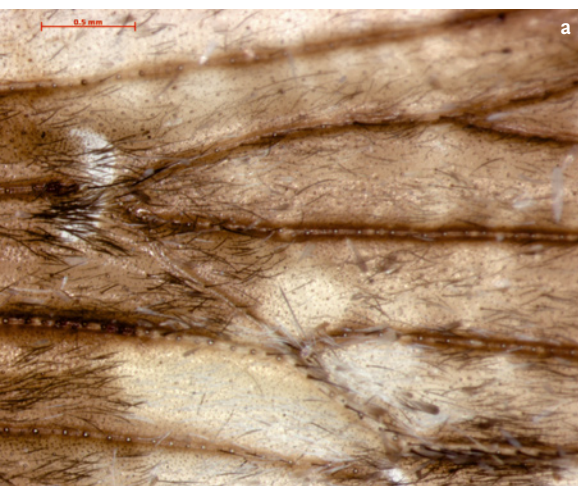

FOTO ROY KLEUKERS

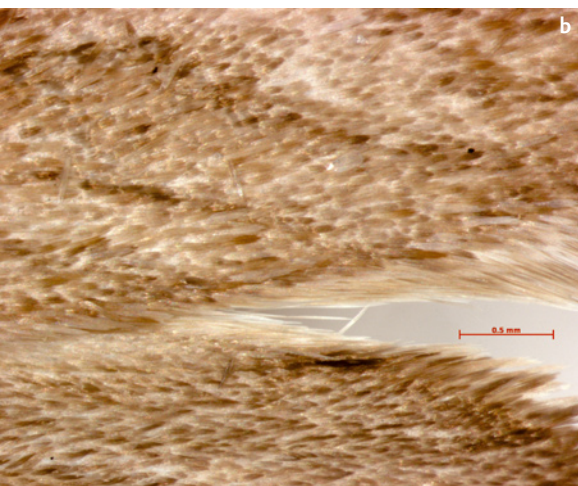
Figuur 2. Larve van de landkokerjuffer.

Figuur 3. Voorbeeld van een volwassen kokerjuffer: *Glyptotendipes pellucidus*.

FOTO'S ERIK VAN NIEUKERKEN

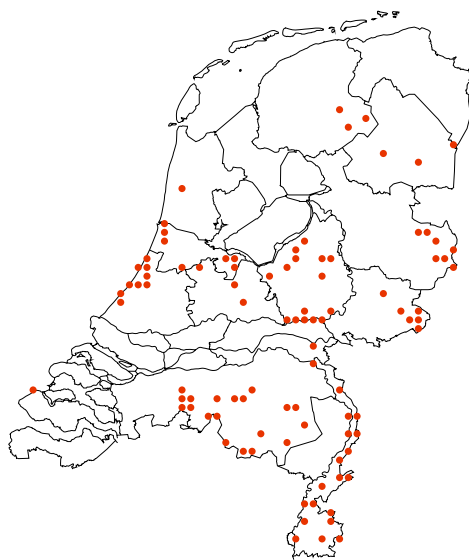
Figuur 4a. vleugel kokerjuffer met haren, b. vleugel vlinder met schubben. De schubben zijn overigens eigenlijk afgeplatte haren.

BUITENBEENTJE

De landkokerjuffer is een merkwaardig dier, waar we nog maar weinig van af weten. De opvallende leefplaats van de larve is niet het enige uitzonderlijke kenmerk. Ook de volwassen dieren wijken op een aantal punten af van wat voor schietmotten gebruikelijk is. Schietmotten zijn vaak goede vliegers, maar de vrouwtjes van de landkokerjuffer hebben helemaal geen vleugels. Ze leven bovendien korter dan de andere schietmotten: vrouwtjes maar vijf dagen en mannetjes veertien dagen. De meeste soorten leven een paar weken, maar sommige wel drie tot vier maanden, inclusief een rustpauze in de zomer.

VOORKOMEN

Het is een raadsel hoe een zo weinig mobiele en kortlevende soort zich zo wijd heeft kunnen verspreiden. De landkokerjuffer leeft door heel Nederland en lijkt alleen te ontbreken in Zeeland en op de Waddeneilanden (fig. 5). De larven worden soms in het water gevonden, maar meestal in grazige bermen en vochtige bosbodems. Merkwaardig genoeg zijn er ook meldingen uit de duinen. Droger kan haast niet!

Figuur 5. Vindplaatsen landkokerjuffer in Nederland.